

tárokát a budai oldalon. Plasztikusan domborodik ki egyébként a budai oldalon a kiscelli agyag, a budai márga és a mészkövek s a dolomit szinttája. A még mélyebb budai márga tengeréből a mészkövek és a dolomit már mint szigetek emelkednek ki, a kiscelli agyag tengere viszont már csak a Svábhegyesoportot a Hármashát-hegy-esoporttól elválasztó Ördögárok völgyébe nyúlik be s hullámaival csak a hegységek lábát nyaldossa. Igen szépen láthatjuk a domborművön a különböző mészköveket is, a fehér szín féleségei jól érzékeltetik ezt. A tétényi és kőbányai mészkőelőfordulás élénk fehér színével már első rátekintésre jól látható. Jól mutathatjuk be fővárosunk területén a lösznek és a kötött futóhomoknak a szerepét is, mégpedig annak kihangsúlyozásával, hogy a lösz a budai oldalra, a kötött futóhomok pedig a pesti oldalra jellemző. Még a Duna síkjának nagy kavics-térszíne (3) a pesti oldalon s az öntéstalaja (2) a budai oldal északi és déli részén, ahol a hegyvidék már visszahúzódik a Dunától, azok a megfigyelnivalók, amelyek fővárosunk földtörténeti múltjának szemléletekor különösképen szembeötlenek. (Lásd 2. képet.)

ÚJ MELEGFORRÁS A MARGITSZIGETEN.

Irtó: Vigh Gyula dr.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa az 1940. év tavaszán a Bányahatóság engedélye alapján a Margitsziget északi részén, a gazdasági udvarban új mélyfúrást kezdett, hogy — különösen a Palatinus partfürdője részére — megfelelő mennyiségű melegvizet tárjon föl.

A folyamatban lévő fúrás igen sok érdekes földtani adatot szolgáltatott eddig, melyek egy része ugyan még tisztázásra vár. Mégis, éppen érdekessége miatt, érdemesnek tartom az eddigi észlelések rövid ismertetését.

A fúró 94—96 m között a rupéli agyagból már szürke, budai márgába jutott. Csaknem azonos mélységben, mint az a Zsigmondy Vilmos által fúrt 1. számú kútnál történt. A márgának 104,5—106 m között — április 27-én — megütött repedéséből 10—12.000 pereliterre beesült, 42,5 C°-nak mért hévvíz tört föl. Magassági emelkedése a föld felszínétől mérve 5,53 m volt. A budai márga igen vékony lehet, mert 126,4 m-ből már felső-eocénkori, kevés briozoát tartalmazó lithothamniumos mészkövet hozott föl az iszapszelence. 110 és 126 m között ugyanis a nagytömegű melegvíz visszaszorítása eeljából alkalmazott sűrű, iszapos öblítővíz miatt nem kaptak fúrás mintát és sem a briozoás márga jelenlétét, sem pedig e képződmények határát nem lehet pontosan megállapítani.

A hasadékokkal igen sűrűn átjárt, szinte átszőtt felsőeocén lithothamniumos mészkő kb. 200 m-ig tart. Azontúl fehér daehsteinmészkő van még 270 m körül is, amely mélységben a fúró e sorok írásakor halad. A daehsteinmészkő erősen algás, hidrozoás és viszonylag sok

foraminiferát is tartalmaz. E jellege alapján elüt a Budai-hegység megszokott dachsteinmészkövétől és inkább a Duna balparti rögök mészkövéhez hasonlít, azaz idősebb képű.

Igen érdekes a dachsteinmészkönek a fúrásban való jelenléte, mivel a környezetben a felszínen csak dolomitot ismerünk. Ez kétségtelenül a terület bonyolult hegyszerkezetének bizonyossága, amire már különben a rákostoroki kutatófúrások adataiból is következtetni lehetett.

Másik érdekes jelenség az, hogy a budai márgában 104,5–106 m között észlelt és igen nagy mennyiségű vizet szolgáltató repedés kivételével az összes repedésből nagymennyiségű kvarcokmok tört elő a melegvízzel együtt.

A homok ásványösszetétele igen hasonló ahhoz a felsőoligocén, kattiai szenes, esillámos homokhoz, amit a Rákospatak torkolatának vonalában mélyített kutatófúrásokban feltártak.

A margitszigeti III. számú fúrásban betóduló homok tehát nagy valószínűséggel az agyagos homokot átjáró repedéseken, vízjáratokon át jut a fúrásban feltárt eocén mészkő repedéseibe akár úgy, hogy oldalról a régi Fürdő-sziget vízjárataival gondoljuk összefüggésben állónak, akár pedig úgy, hogy a dachsteinmészkövet pikkelyesen kissé ráoltnak tételezzük föl a felsőoligocén kattiai agyagos homokra. Ez utóbbi elgondolás azonban kevésbé valószínű, mert a környezet nagyszámú próbafúrások (az Árpád-híd kutatófúrásai) kiscelli agyagot tártak föl éppen a Margitsziget északi esüésánál. A fúrás repedéseiből előtörő homok sok foraminiferát tartalmaz. Minthogy azonban ezek mind a kiscelli agyagra jellemző fajok, viszont a nagymennyiségű feltörő víz éppen a kiscelli agyagból készített sűrű iszappal szorították vissza, közelfekvő a gondolat, hogy a foraminiferák is ebből az iszapból kerültek a homokba, minthogy a repedések az iszapos víz elnyelték.

Érdekes jelenség a melegvíz hőfokának a mélység felé való esökkenése is, amit azonban egyelőre igen nagy óvatossággal és fönn tartással kell fogadni, mert származhatik ez a 2–3° különbség a hőmérők elérő voltától és mérési hibából is.

Az említettek olyan jelenségek, amelyek kíváncsossá teszik, hogy a mélyfúrás technikai kivitele a legnagyobb gonddal, körültekintéssel végeztessék és annak haladását állandóan figyelemmel kísérjük.

KÖZPONTOSÍTOTTÁK A NÉMET KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁST.

Többesztendő, gondos előkészítés után létrehozták a német birodalmi karszt- és barlangkutatás ügyviteli központját, a „Reichsbund für Karst- und Höhlenforschung”-ot. Az összes erőket összefogó új szerv célja, a kutatók és egyesületek irányítása és anyagi támogatása által a barlangok világának minél szélesebb körben való megismertetése és megkedveltetése, a tudományos barlangtan